

Vymezení objektu

Rok 1968 byl — vedle řady jiných atributů — charakterizován i jako rok vyvrcholení studentských bouří. Studentské rebelie, revolty, pouliční bitky studentů především s autoritativními představiteli „státní moci“, okupace universit, stávky vsedě atp. zachvátily řadu států všech pěti kontinentů. Revoluční aktivita studentů, která v několika případech otrásla i stabilitou politických systémů, se stává předmětem úvah, diskusí, analýz, pokusů o vysvětlení příčin i pokusů o predikci dalšího vývoje studentského revolučního hnutí. Rok 1968 je srovnáván s revolučním rokem 1848. Postavení revoltujících studentů je srovnáváno s postavením proletariátu v době nástupu průmyslové revoluce. Hledání příčin vede k analýzám školských systémů i k analýzám působnosti masových komunikačních prostředků, umožňujících studentům jedné země okamžitě reagovat na události týkající se jejich kolegů v zemi jiné.

Jednou ze zemí zachvácených studentskými bouřemi v r. 1968 je i Anglie, země, v níž k studentským revoltám došlo — ve srovnání s ostatními průmyslově vyspělými zeměmi — značně opožděně, země, v níž i intenzita těchto rebelií a jejich frekvence byly podstatně nižší. K hlavnímu výbuchu, k zásadnímu vzednutí vlny studentských bouří dochází v Anglii až v závěru školního roku 1967/68, tedy v době, kdy v USA, Západním Německu i Francii se o hlavní fázi této aktivity již začíná hovořit v čase minulém. Příčiny opožděné exploze, opožděného vynoření se „Student Power“ a jejího opožděného vstupu do arény světových studentských bouří je nutno hledat v specifice politického a sociálního systému Velké Británie, v nedostatku moderních revolučních tradic, k nimž se ještě vrátíme.

Naším cílem ovšem není zabývat se obecně současným studentským hnutím ve světě či v jedné zemi — Anglii. Současné

studentské hnutí je hnutím silně diferencovaným. Je hnutím nehomogenním, ať již o něm uvažujeme v dimenzích pouze jedné země, jedné společnosti, či v měřítku celosvětovém. I když existují určité obecné shodné cíle, určité obecné rysy taktiky boje, přece jen každá aktivita, její zacílení i charakter v sobě obsahují odlišnosti determinované specifikou kultury té které jednotlivé společnosti. Silná vnitřní rozrůzněnost existuje i ve studentském hnutí jednotlivých zemí a jednotný postup a jednotné zacílení studentstva obecně jsou fenomény vztahující se pouze ke krátkým časovým úsekům.

Poměrně nehomogennějším, nejméně diferencovaným studentským hnutím je hnutí tzv. militantních studentů, tj. studentů obecně akceptujících násilí jako prostředek k dosažení cílů přesahujících zájmy sociální skupiny vysokoškolských studentů. A právě angličtí představitelé militantních studentů jsou hlavním objektem zájmu této stati. Členové militantních skupin, jejichž vůdcové se sdružují kolem časopisu New Left Revue, se systematicky zabývají pozicí vysokoškolského studentstva v moderních, tj. průmyslově vyspělých společnostech, funkci vysokoškolského studentstva jako předvoje a nové revoluční síly „socialistické přeměny“. V celkovém počtu anglických vysokoškoláků představují militantní studenti poměrně velmi malý podíl. Jejich síla ovšem netkví v počtu členů či stoupenců tohoto hnutí, ale v nesterilitě tvorby jejich teoretických vůdců, v schopnosti rozšiřování jejich myšlenek a idejí, v taktice boje, a to v oblasti jak ideologie, tak přímých bojových akcí. Militantní studenti, pracující a aktivizující se uvnitř jednotlivých institucí organizace vysokoškolských studentů v Anglii, mají bohaté internacionální vazby s New Left v zemích Evropy i dalších kontinentů. Vycházejí ze stejných či anglickou specifikou jen mírně modifikovaných teoretických východisek

jako skupiny militantních studentů francouzských, západoněmeckých, italských atd., a proto nejen v jejich cílech, ale i v metodách dosahování těchto cílů zjišťujeme shodné či celosvětovému militantnímu studentskému hnutí společné prvky a rysy.

Východzími prameny k sepsání této stati, jejímž hlavním cílem je především transfer myšlenek, záměrů, cílů, seznámení s taktikou anglických militantních studentů, byly jednak dílčí studie teoretiků anglických militantních studentů, stati publikované v *New Left Review*, ve sborníku *Student Power* (Penguin Books 1969). Dalšími prameny byly novinové články, letáky a agitační materiál distribuovaný především v dobách okupace vysokých škol, stávek vsedě, demonstrací a studentských předvolebních bojů.

Posledním pramenem byly diskuse se studenty anglických vysokých škol, universit „Oxbridge“, vysokých škol „Redbricks“ i universit vzniklých po druhé světové válce, diskuse se studenty militantními i nemilitantními (moderates), diskuse s jednotlivými členy akademických sborů podporujících či odporujících hnutí militantních studentů. Zdrojem poznatků byly i desítky hodin strávených na schůzích jednotlivých politických seskupení studentů, zvláště na London School of Economics and Political Science, tj. škole s poměrně velkou a především vysoce aktivní skupinou militantních studentů, podporovanou členy akademického sboru. Pramenem poznatků bylo i vtažení do studentské stávky, okupace školy, demonstrace, „sit-in“, inspirované a vedené především militantními studenty. Zúčastněné pozorování několika stávek vsedě, účast na uzavřených jednáních pouze studentů a současně účast na uzavřených jednáních pouze členů akademického sboru, i účast na společných jednáních obou proti sobě stojících skupin umožnily se přiblížit a lépe pochopit taktiku a taktizování hlavních aktérů obou zúčastněných stran.

Několik základních dat o svazu vysokoškolských studentů ve Velké Británii

V zájmu bližšího pochopení pozice i záměrů anglických militantních studentů považujeme za vhodné zmínit se, pokud možno pouze heslovitě, o svazu vysoko-

školských studentů Velké Británie, a především o vztahu militantních studentů k této zatím ještě celostátní studentské organizaci.

Svaz vysokoškolských studentů — The National Union of Students (NUS) — vznikl v r. 1922 fúzí řady různých vysokoškolských organizací. Hlavním, či jedním z hlavních motivů zformování této organizace byla potřeba umožnit navazování mezinárodních kontaktů britských vysokoškoláků na bázi celostátní organizace. Při svém zrodu byl NUS definován jako organizace apolitická, jako organizace soustřeďující svou pozornost především na problémy materiálního a sociálního zabezpečení vysokoškolských studentů. K politizaci NUS dochází vlastně až po druhé světové válce. NUS se účastní kampaně proti apartheidu v Jižní Africe, proti rasové diskriminaci ve Velké Británii. Současně však — výrazně od 60. let — dochází k silné vnitřní politické diferenciaci uvnitř této instituce. Radikalizující se studenti se od NUS stále více a více odklánějí a v červnu 1968 dochází k inauguraci Federace revolučních socialistických studentů — důležitému mezníku ve vývoji celostátní organizace studentů i důležitému mezníku ve vývoji hnutí militantních studentů. Tato federace totiž fakticky stojí proti NUS a považuje NUS, mající v současné době zhruba 330 000 členů, za instituci zcela reakční, za instituci odmítající násilí a preferující evoluci, diskusi, kompromis. Považuje ho za reakční instituci, neboť NUS odmítá využívat současnou „Student Power“.

Odklon militantních studentů od celostátní studentské organizace má mimo neshody týkající se pojetí funkce vysokoškolského studentstva v moderních společnostech svou příčinu i v rozdílných postojích k mezinárodní organizaci studentů. Po rozštěpení Mezinárodního svazu vysokoškolských studentů, po odchodu Američanů, po vyloučení Jugoslávie z této organizace a dalších strukturálních změnách to byl právě NUS, který vydatně přispěl a podílel se na vytvoření druhého mezinárodního studentského centra ve Stockholmu v r. 1950. Toto centrum si původně vytyčilo za svůj cíl zabývat se pouze „věcmi studentskými“, nikoli politikou a zvláště ne otázkami, které vedly k roztržce v mezinárodním studentském

hnutí. V r. 1962 bylo členy tohoto centra již osmdesát národních svazů. Postupně se ovšem politizovalo i toto druhé centrum, ISC, nazývané anglickými militantními studenty „výtvorem studené války“. Docházelo tak k střetnutí askriptivní a skutečné role NUS, neboť podle stanov měl být NUS institucí nepolitickou. Toto střetnutí rolí v jistém směru vyvrcholilo po r. 1964, kdy na II. konferenci ISC byla předložena charta, jež mimo jiné obsahovala i odsouzení totalitarismu, imperialismu, rasismu a kolonialismu. Vzhledem ke své askriptivní roli ovšem nebyl NUS oprávněn diskutovat o „politických“ otázkách. V průběhu velmi dramatických diskusí docházelo k stále větší separaci militantních studentů od NUS, dovršené vytvořením Federace revolučních socialistických studentů.

Postoj militantních studentů k existující sociální organizovanosti

Angličtí militantní studenti, jejichž nejaktivnější jádro se sdružuje kolem New Left, stojí ve skutečnosti (ne ovšem oficiálně — i to je otázka taktiky) mimo NUS. Svými teoretickými východisky, zaměřeností, a aplikovanými metodami boje se ztotožňují s militantními studenty Evropy i dalších kontinentů. S vynořením radikálního studentského hnutí spojují obnovení revoluční politiky a vstup nové společenské revoluční síly do arény dějin. Podobně jako například militantní studenti západoněmečtí se nechtějí podílet na činnosti parlamentu či existujících politických stran. Jejich boj je bojem proti kapitalistickému, či možno říci nesocialistickému (v jejich pojetí) společenskému řádu. Napadají současný imperialismus Západu i „degenerovaný socialismus“ Východu. Vycházejí z učení „raného“ Marxe a Mao Ce Tungu. Kubu a Čínu považují za jediné systémy skutečně směřující k socialismu. Boj vietnamského lidu je jejich prototypem národně osvobozeneckého boje. Che Guevaru a R. Debraye hodnotí jako skutečné hrdiny podle jejich představ hrdinů vzešlých z řad inteligence. Svou neochotu participovat v existujícím společenském mechanismu zdůvodňují tvrzením, že buržoazní demokracie ve skutečnosti umožňuje řadovému občanu své země podílet se na společenském dění a rozhodování pouze jedenkrát za x let

— formou voleb. Jinak jimi manipuluje a kontroluje veškeré jejich jednání. Možnost zapojení se do tohoto mechanismu tedy odmítají (právě tak ovšem jako pevnou organizovanost hnutí), neboť touto cestou není možno dosáhnout zásadních přeměn společnosti. Proto se jejich cílem stává boj za vytvoření mimoparlamentní opozice. A cílem snažení této mimoparlamentní opozice musí být dosažení toho, aby ti, kteří jsou „dole“, mohli skutečně participovat na chodu a řízení sociálního makroorganismu, vytvořit, ustavit obecnou sociální kontrolu ve sféře národního hospodářství.

Příčiny studentských bouří

V současné době se v úvahách o studentských bouřích a revoltách operuje především s dvěma výkladovými rámci, s dvěma různými pojetími pozice a funkce vysokoškolského studentstva. O vysokoškolských studentech se hovoří jako o novém proletariátu, o proletariátu postindustriálních společností. Tento výkladový rámec se v podstatě opírá o Tourainovu tezi, že věda a technický pokrok se v současné době staly hlavní silou vývoje postindustriálních společností, již v minulosti byla akumulace kapitálu. Rozvinutí této teze vede k ztotožňování dnešní university s dřívějšími soukromo-kapitalistickými velkopodniky (v podstatě se zde Touraine snaží o historickou paralelu). Dochází k ztotožňování prvních „primitivních“ reakcí proletariátu 19. století s prvními „primitivními“ masovými reakcemi studentů 60. let dvacátého století. V obou případech lze zjistit silné znaky utopismu a silné tendence k spontánním, nekontrolovatelným výbuchům. V obou případech je prvotní hnutí chápáno jako více expresivní než instrumentální. Přijetím a dalším rozvíjením této paralely se ovšem nutně dochází i k dalším závěrům, především k tomu, že současná vysoká škola zákonitě nemůže být prostorem pospolitosti. Do přímé kontrapozice jsou zde proti sobě stavěni učitelé a studenti, dvě skupiny, jejichž pozice, funkce, a tedy i zájmy jsou zcela rozdílné. Studenti a učitelé stojí proti sobě právě tak, jako dělníci a kapitalisté.

Druhý přístup ke studentům a jejich současnému hnutí (který je podle anglických militantních studentů typický pro

země „degenerovaného socialismu“) vychází z pojetí vysokoškolských studentů jako klasických představitelů „middle class“, jako elitní skupiny buržoazního a maloburžoazního původu. V tomto výkladovém rámci dochází k absolutizaci sociálního původu. Jakékoli akce vysokoškolských studentů, jakékoli studentské hnutí, byť sebepokrokovější a „sebelevnější“, je považováno za úchylku, je kvalifikováno jako hnutí „buržoazní“. Za jediného možného nositele revolučních idejí i za jedinou možnou revoluční sílu je považována dělnická třída.

V řadě prací teoretiků anglického militantního hnutí se setkáváme nejen se základními námitkami proti těmto schématům, ale i s pokusy o hledání vlastních příčin vynořivší se „Student Power“. Jejich základní kontraargumentaci je možno s určitou dávkou zjednodušení shrnout do těchto několika bodů:

- a) Neexistují žádné skutečné důkazy, že akumulace kapitálu byla vystřídaná rozvojem vědy a technickým pokrokem.
- b) Nelze ztotožňovat továrnu s vysokou školou. Relace dělník-kapitalista se liší od relace student-profesor. Vysokoškolská učitelé nejsou nositeli moci. Nemají moc ve vlastních rukou, neboť moc stojí mimo universitu.
- c) Studenti — na rozdíl od dělníků — nejsou společenskou třídou v Marxově pojetí tříd a třídního rozvrstvení společnosti. Touto třídou se ani dnes, ani v budoucnosti stát nemohou. Jejich určením je vstoupit do vrstvy manažerů, technokratů, sociálních inženýrů, vládců a manipulátorů. Proto je nelze považovat za dominantní revoluční sílu postindustriálních společností. Touto silou zůstává dělnická třída, i když tvrzení, že dělnická třída je jedinou potenciální silou socialistických přeměn, je nutno odsoudit jako škodlivou mystifikaci mas.

Při pokusu o vysvětlení příčin existence „Student Power“ věnují teoretikové anglického studentského militantního hnutí pozornost třem základním determinantům. Především stále se zvyšující potřebě odborně kvalifikovaných pracovníků a s tím souvisejícímu masovému rozšiřování duševní, nemauální práce. V moderních společnostech nedochází jen k růstu počtu

duševních pracovníků spjatých více či méně s výrobním procesem, ale především k růstu počtu pracovníků v řídicích orgánech, v masové komunikačních prostředcích, v oblasti tzv. sociálního inženýrství. Při hledání příčin existence „Student Power“ se militantní studenti soustřeďují především na kritiku systému příprav z aspektu jejich obecných cílů: z aspektu cílů, jež by bylo možno stručně formulovat jako formování jedinců, kteří by byli plně zaujati svou prací, ale kteří by se nezajímali o její smysl a především účel; pracovníků, kteří by byli vysoce odpovědní pokud se týká odborné stránky jejich výtvaru, ale nezajímali by se o jeho společenské použití — využití či zneužití. Tvorba jedinců těchto parametrů, eufunkční z aspektu potřeb kapitalistické společnosti, její vládnoucí třídy, se plně nedaří a shromažďování jedinců, jejichž kritický potenciál je kultivován, rozvíjen, a zároveň je opomíjeno jeho společenské využívání, je považováno za jednu z hlavních determinantů vynoření se „Student Power“, existence studentských bouří a rebelií.

Za další zdroj je považováno odhalení „skutečné tváře imperialismu“, k němuž došlo a zákonitě mohlo dojít teprve až začátkem šedesátých let, v době otevřených střetnutí světových supervelmocí se zeměmi „nerovných šancí“. K tomuto odhalení skutečné podstaty imperialistického systému a především k pochopení této podstaty prostým občanem či nezralým studentem mohlo dojít až v době vyvrcholení studené války, kdy proti sobě stály dvě světové velmoci soupeřící o moc a zdůvodňující nutnost zvyšování svého zbrojního potenciálu zvyšováním tohoto potenciálu zemí druhou. Skutečná tvář imperialismu byla prostým občanem a řadovým studentem pochopena teprve tehdy, kdy supervelmoc se dostala do otevřeného konfliktu se zemí „spadající do sféry jejího vlivu“, zemí počtem obyvatelstva, vojska, vyzbrojeností armády atp. se supervelmocí nesouměřitelnou.

Za třetí zdroj vynoření se „Student Power“ a determinantu studentských bouří jsou považovány zvětšující se rozdíly mezigenerační. Zrychlování vývoje společnosti, akcelerace změn objektivních podmínek života lidí způsobuje, že „každá nová generace studentů prochází v prů-

běhu odborné průpravy zcela odlišným universem“.

Hledání příčin současných studentských bouří vede poměrně často k hledání a nalézání dvou relativně samostatných příčinných problémových okruhů: problémového okruhu, který bychom s jistotou dávkou simplifikace mohli nazvat okruhem užších školských problémů, a okruhu širších problémů celospolečenských. Do prvního okruhu bývají nejčastěji řazeny problémy související s prudkým růstem počtu vysokoškolských studentů a jím determinovaným nedostatečným zabezpečením úrovně studia, problémy materiálního a sociálního postavení studenta, otázky osobních práv a povinností apod. Druhý problémový okruh je širší a „političtější“. Zahrnuje otázky destrukture a restruktury společnosti, přeměny společenského řádu, fungování studentstva jako revoluční síly apod. I když je nespornou skutečností, že většina anglických studentů je intenzivně zaměřena na otázky prvního problémového okruhu, daří se právě militantním studentům teoreticky zdůvodňovat dialektickou jednotu obou problémových okruhů. Směr i charakter jejich zacílení by bylo možno stručně charakterizovat takto: destrukture a restruktury vysoké školy započít epochu destrukture a restruktury společnosti.

Pojetí funkce vysokoškolského studentstva jako avantgardního předvoje revoluční změny, taktika boje

Požadavky anglických militantních studentů vycházejí z jimi stanoveného cíle — přeměny kapitalistické společnosti v společnost nového socialistického typu. [S přesným pojetím, obrazem této společnosti jsem se však zatím nesetkala. Teoretičtí vůdcové jsou mnohem silnější v analýze a kritice anglické a kapitalistické společnosti i společnosti „degenerovaného socialismu“ než v tvorbě modelu společnosti „skutečně socialistické“. Jejich „image“ této společnosti (mám na mysli její základní parametry) je značně proměnlivé.] Za základní hybnou sílu revoluční přeměny považují — v souhlase s Marxem — dělnickou třídu. Vysokoškolské studentstvo chápou jako politicky avantgardní předvoj revoluční změny. Funkcí vysokoškolského studentstva je především rozvinout revoluční kulturu jako předpoklad revoluční praxe. Varují

před zveličováním možností vysokoškolského studentstva a především před chápáním studentů jako hlavní či rozhodující hybné síly revoluční přeměny. Touto hlavní silou zůstává dělnická třída, a to včetně jejích novodobých transformací. Vysokoškolské studentstvo jako avantgardní předvoj se stává součástí těchto hybných sil. Aby tuto svou funkci mohlo plnit, aby se mohlo stát platnou a vysoce efektivní složkou tohoto hnutí, akceschopnou jednotkou, musí se nejprve stát vlastním hnutím, hnutím o sobě. Musí se nejprve stát hnutím veškerého či většiny studentů. Proto prvním krokem na vytyčené cestě se musí stát vtažení pokud možno veškerého studentstva do tohoto hnutí, odstranění dosavadní izolovanosti studentů od ostatních progresivních složek společnosti. A protože revoluční přeměna kapitalistické společnosti, boj dělnické třídy za její vymanění se z kapitalistického útlaku a vykořisťování jsou problémy internacionální, musí být funkci vysokoškolského studentstva stát se politickou avantgardou tohoto hnutí na internacionální bázi.

Z aspektu taktiky boje jsou jako první krok na cestě k dosažení stanovených cílů vytyčovány radikální přeměny na akademické půdě. Akademická půda je považována za primární prostor, na němž má revoluční hnutí možnost se formovat, šířit své myšlenky i získávat první „bojové“ zkušenosti. Vysoká škola, jež je militantními studenty považována za „baštu moci buržoazního systému“, za místo „třídní diskriminace a nedemokratismu“, je prostorem, v němž je nutno zahájit proces formulovaných makrostrukturálních přeměn. Je to půda, již studenti z jistého aspektu ovládají a „vlastní“, a je to půda z jistého aspektu „nejsnáze zranitelná“. Je to prostor kumulace potenciálních nositelů revolučních myšlenek. Proto boj s vysokou školou, její destrukture a restruktury se stávají primárním článkem procesu destrukture a restruktury globální společnosti. Na půdě vysoké školy musí být zahájen boj za sociální egalitarismus, a to bojem za zrovnoprávnění studentů samotných, bojem za odstranění všech specifických akademických práv, privilegií, sankcí, norem atp. Vysokoškolští studenti musejí v první řadě získat stejná práva

jako „každý jiný občan“. Jejich aktivita, jejich činy musejí podléhat pouze civilním soudům, a veškeré „specificky studentské“ sankce i privilegia musejí být zrušeny. Studentské organizace musejí získat stejný status jako všechny ostatní společenské organizace (tedy i právo být organizacemi politickými). Požadavek demokratizace společnosti musí nacházet svůj elementární výraz v demokratizaci přístupu k vysokoškolskému vzdělání, a to z aspektu jak třídní příslušnosti, tak rozdílů pohlaví. (Ve Velké Británii a především na klasických universitách Oxbridge existuje značná nerovnost v možnostech přístupu k vysokoškolskému vzdělání i mezi studenty a studentkami.) Demokratizace přístupu k vysokoškolskému vzdělání je považována za jednu z významných determinant transformace pojetí vysokoškolského vzdělání jako privilegia v právo. Militantní studenti vycházejí z hypotézy, že vysokoškolské vzdělání, které je zatím poměrně velkou částí studentů i obyvatelstva vůbec chápáno jako výsada nemnohých, nutí tyto jedince ke konformitě vůči systému. Vysokoškolské vzdělání chápáné jako mobilní kanál nutí ke konformitě, podrobování se normám, jež jsou v rozporu s požadavky a potřebami jedince formujícího se v celistvý autonomní subjekt, a tím i v rozporu s potřebami budoucí společnosti. Jedinec chápající vysokoškolské studium jako privilegium společnosti mu poskytnuté také necítí tak silnou potřebu prověřovat nejen pravdivost, ale především užitečnost informací, jež mu jsou dohodnutou cestou, tj. výukou na vysoké škole, nabízeny a předávány. Pasívně se spokojuje s jejich konzumem, reprodukuje je při „pokořujících“ zkouškách, a tím se de facto podrobuje státní moci prostřednictvím podrobování se akademickým autoritám.

Elementární demokracie, požadující rovnost všech, musí odstranit i hierarchizaci jedinců, kteří se jakýmkoli způsobem a v jakékoliv formě podílejí na činnosti realizované na akademické půdě. Musí tedy odstranit rozdíly mezi profesory, výzkumnými pracovníky, studenty, technickými a administrativními pracovníky atd. Musí odstranit tradiční statusové dělení. Z toho plyne, že studenti se zcela samozřejmě rovnoprávně musejí podílet

na chodu university — a to nejen v rovině administrativního řízení, ale i při rozhodování o obsahu a formách výuky, personálním obsazení jednotlivých přednášek apod. Se stejnými právy a povinnostmi se musejí podílet na hodnocení studentů, svých spolužáků, i hodnocení vysokoškolských učitelů (tedy i v otázkách jejich finančního hodnocení). Militantní studenti vycházejí z teze, že moc vysokoškolských učitelů nepramení z jejich pozice determinované „přidělením státní moci“, ale především z toho, že disponují určitým souborem vědomostí, jež jsou nezbytné k úspěšnému vykonání zkoušek, k získání známky. Takto determinovanou koncentrací moci je nutné rozrušit, právě tak jako je nutné odstranit formování úzce odborně zaměřeného specialisty.

Boj militantních studentů proti zkouškám je mimo frontální útok veden z aspektu poukazu na jejich relevanci a reliabilitu, na subjektivnost hodnocení výsledků práce studenta učitelem, a také z aspektu narušení běhu systematického vzdělávání se zkouškovým obdobím. (Existence zkoušek nutí jedince k tomu, aby na určitou dobu přerušil svou kultivaci a věnoval pozornost vykonání „zcela formálního úkonu“, zkoušky. Zároveň odvádí jeho pozornost od koncentrace na systematické poznávání a přemýšlení k aktivně determinované nutnosti získat známku jako doklad o své schopnosti a pracovitosti.) Zkoušky jako nástroj moci učitelů by měly být zrušeny, neboť nejsou a nemohou být vhodným motivem, hnací silou kultivační aktivity. Touto hnací silou může být jediné zájem o práci, touha po vzdělání (determinovaná vědomím, že vzdělání je předpokladem možností přeměny společnosti), smysl pro povinnost. Získání absolutoria o ukončeném vysokoškolském vzdělání by mělo být automatické.

Druhý frontální útok, o němž jsme se již zmínili, vedou angličtí militantní studenti proti učitelům, koncentrujícím ve svých rukách rozhodování o náplni výuky a formách výuky. Funkcí současného studentstva musí být dosažení dohody či vynucení participace při rozhodování o tom, co má být na vysokých školách, na jednotlivých fakultách, v učebních kursech přednášeno. Každá škola jako sociální sy-

stém mající svou určitou funkci přenáší předem dohodnuté a „státem a akademickými funkcionáři posvěcené“ prvky globální kultury. Obsah tohoto transferu podle militantních studentů dnes ovšem téměř vůbec nevyhovuje potřebám formování svobodné, autonomní osobnosti a především nevyhovuje formování osobnosti jedince, který by byl potenciálním nositelem společenské změny, společenského progresu. Proto jedním z prvořadých cílů studentů musí být i jejich vlastní podstatný zásah do oblasti této přenášené kultury, neboť současní vysokoškolští učitelé stojí ve své drtivé většině na pozicích reakčních, jsou ochránci a konzervátory stávajícího systému. Studenti musejí přestat dělat to, co „oni“ chtějí, musejí se odnaučit vstřebávat do sebe, konzumovat jen ty poznatky, které jim „oni“ nabízejí a předávají. Tímto konzumem předem domluvených a posvěcených poznatků (konvergujících s potřebami stávajícího systému), jejich interiorizací vlastně studenti přejímají i normy stávajícího systému, identifikují se s nimi a stávají se tak jejich přirozenými obhájci. Studenti se musejí v současné době naučit využívat existujícího vědního potenciálu soustředěného v rukách učitelů vysokých škol ke své kultivaci — ke kultivaci, jejímž výsledkem je svobodný, autonomní jedinec, potenciální nositel revoluční přeměny.

Ve své taktice boje za zformování studentského hnutí, za vytvoření silné jednotné studentské fronty, studentského hnutí, jež by bylo schopno být skutečným předvojem v boji dělnické třídy za její plné osvobození, se militantní studenti soustřeďují v první řadě na uchopení moci v organizaci vysokoškolských studentů a na instrumentalizaci této organizace v souladu se svými zájmy a záměry. Jistým vzorem je jim i vedení francouzského studentského svazu v době francouzsko-alžírské války. Stávají se inspirátory a vůdci studentských demonstrací, stávek, okupací vysokých škol atp. Získávají podporu především v akcích, jež svým významem přesahují oblast zájmů pouze studentských — např. při demonstracích proti válce ve Vietnamu, při podporování stávkujících dělníků ve velkých závodech apod. Systematicky vyhledávají nové formy spojení s dělnickou třídou a formy posilování a upevňování tohoto spojení. Navazují kon-

takty s odbory a se všemi „protiimperialistickými silami“. Navštěvují Kubu i Sovětský svaz a ostatní země „degenerovaného socialismu“ východní Evropy. Studují Marxe, Gramsciho, Althussera, Castra, Mao Ce Tunga. Akademickou půdu chápou jako prostor šíření idejí, formování hnutí, a to nejen „mirovou cestou“, ale i jako prostor praktického revolučního boje plněního především dvě základní funkce: jednak získávat prvotní bojové zkušenosti v přímých střetnutích s autoritativními představiteli represivní demokracie, a za druhé přímou konfrontací „Student Power“ a autoritativních představitelů státní moci odhalovat „skutečnou tvář kapitalismu“. Proto vytvářejí a inscenují situace, v nichž nutně musí docházet k zákroku „státní moci“. Proto provokují, porušují obecně přijaté „akademické“ normy a dopouštějí se i z hlediska trestního práva trestné činnosti. Ve svých střetnutích s představiteli moci chtějí odhalovat skutečnou podstatu represivní demokracie všem méně uvědomělým či „politicky dosud nemyslicím“ (v jejich pojetí) studentům a obyvatelstvu vůbec. Tato střetnutí, v nichž se militantní studenti snaží vykazovat vysoký stupeň rezistence vůči tlaku autorit a „státní moci“, jsou jednou z významných forem ideologického boje, jehož hlavním cílem je odhalení podstaty existujícího systému, represivní demokracie. Snaha o pokud možno co nejvýraznější a nejefektivnější odhalování této podstaty je hnací silou aktivity militantních studentů, motivem jejich aktivní rezistence, nepřístupnosti vůči kompromisům.

Taktika boje militantních studentů, a to především v rovině ideologie, má prvky dosti vyzrálé politické profesionality. Je nespornou skutečností, že v poměrně nepočetných řadách militantních studentů jsou výborní propagandisté a agitátoři. Jejich rétorické projevy strhávají, především však v určitých situacích, na jejich stranu poměrně velký počet studentů — i nemilitantních; získávají tak pro své zájmy i poměrně velký počet studentů „moderates“. Je tomu tak především — či možno říci pouze — v situacích, jež by bylo možno stručně charakterizovat jako situace, v nichž specifické zájmy militantních studentů se kryjí s obecně uznávanými zájmy studentskými. V situacích,

kdy na první pohled nejde jen o zájmy militantních studentů, determinované jejich obecně formulovanými cíli přeměny společnosti, ale o zájmy celoskupinové a v jistém smyslu i stavovské. K silné podpoře militantních studentů dochází například v situacích, v nichž se jedná o vylučování militantních studentů z vysoké školy či o podstatné omezování jejich osobních práv jako důsledek jejich předcházejících akcí a jejich revoluční aktivity. V těchto situacích dochází k dominanci celoskupinového citění a dočasné podpoře militantních studentů studenty umírněnými. Ovšem i tato podpora měla zatím vždy jen krátké časové vymezení a byla i jinak limitována. Hnutí militantních studentů získává, jak již bylo uvedeno, podporu velké části studentstva i v jiných situacích — především při demonstracích proti rasové diskriminaci, proti omezování suverenity samostatných států atp. V těchto obdobích vzednutí aktivity veškerého či většiny studentstva a v době otevřených střetnutí studentů s představiteli „státní moci“ zvyšují militantní studenti aktivitu svého působení na „studentské masy“. Především v těchto fázích studentského hnutí dochází k přímé aplikaci jejich teze, že funkci vysoké školy je nejen transfer určitého okruhu úzkých, tj. odborných vědomostí a poznatků nutných k pozdějšímu výkonu profesionální role, tedy role úzce odborně profesionálně zaměřeného pracovníka, ale především příprava pracovníka a občana aktivně participujícího na chodu sociálního makroorganismu. Především v těchto klíčových obdobích se vysoká škola stává místem revoluční praxe. Militantní studenti zvyšují intenzitu svého působení na masy studentů a opakovaně se pokoušejí o plné uchopení moci do svých rukou. Při významných jednáních jsou schopni a ochotni taktizovat. Prodlužují dobu těchto jednání na dobu neúnosnou pro „normálního“ studenta, studenta, který není v jejich aktivitě a hnutí zainteresován. Vítězí v závěrečných fázích hlasování zpravidla proto, že většina ostatních studentů nevydržela dlouhotrvající nápor a boj vzdala. Systematicky se připravují na tak zvaný „revolutionary moment“, situaci, v níž „za den a noc se dá udělat více politické práce než za semestr či rok v klidové fázi“.

Závěr

Jak již bylo uvedeno, je hnutí anglických militantních studentů hnutím, které se ve srovnání s jinými průmyslově vyspělými zeměmi objevilo značně opožděně. Také dosavadní intenzita bouří anglických studentů je ve srovnání s intenzitou v ostatních zemích značně nižšího stupně. Příčiny opožděného vynorení se anglické „Student Power“ i nižší intenzity studentských bouří, právě tak jako příčiny poměrně malé podpory militantních studentů bude nutno hledat jak ve specifice britského politického, sociálního i hospodářského systému, tradicích anglické buržoazní demokracie a nedostatku revolučních tradic v novodobých dějinách britského imperia, tak i v opožděné technokratizaci vysokoškolského vzdělání. Tento pozdní nástup technokratizace má totiž za následek, že konflikt mezi tradičním stylem vzdělání a novým technokratickým modelem nenabyl ve Velké Británii dosud tak ostrých forem. Ve Velké Británii nedošlo k tak prudkému růstu počtu vysokoškolských studentů, jako v řadě jiných zemí. Velká Británie nemá svou variantu Berclay či Nanterres. Nemá multi-university, v nichž by byly shromážděny desetitisíce studentů a v nichž by došlo ke kumulaci velkého počtu studentů společenskovědních oborů — neboť pro Velkou Británii, právě tak jako pro všechny ostatní země, platí, že kádr nejrevolučnějších a v studentském hnutí nejaktivnějších jedinců je tvořen především posluchači (i graduovanými) společenskovědních oborů. Zdá se, že ať se již bude vývoj studentského militantního hnutí ubírat jakýmkoli směrem, jeho anglická buňka nebude v celosvětovém měřítku hrát prim, ani příliš významnou roli. Pro anglické militantní studenty je totiž i dosti obtížné, především ve srovnání s „možnostmi“ jejich západoněmeckých či francouzských kolegů, dosáhnout odhalování „skutečné tváře represivní demokracie“ v otevřených střetnutích „Student Power“ s nositeli „státní moci“, neboť autoritativní představitelé této „státní moci“ jim příliš mnoha příležitostí k manifestování podstaty represivní demokracie zatím nedávají.

Е. Френова: Современное движение борющихся английских студентов

Статья сосредоточивается на современном студенческом движении в Англии и прежде всего на движении борющихся английских студентов. Главная цель статьи — это в первую очередь трансфер мыслей, целей, намерений и теоретических исходных пунктов борющихся английских студентов, сформулированных теоретически английской студенческой «Нев Лефт» и сопоставление упомянутого движения с движением в иных промышленно развитых странах. Движение борющихся студентов в Англии появилось значительно позже. То же самое и интенсивность студенческих волнений была в этой стране, в сравнении с другими странами, более низкой. Причины опоздавшегося выныривания английской «Студент Повер» и низкой интенсивности студенческих волнений необходимо искать как в специфике английской политической и социальной системы, в недостатке революционных традиций в современной истории английского империя, так и в запоздавшей технократизации университетного образования. Последствием опоздавшегося наступления технократизации является и то, что конфликт между традиционным стилем образования и новой технократической моделью не приобрел до сих пор в Англии отчетливых острых форм.

E. Freiová: Contemporary Movement of the English Militant Students

The paper concentrates on the contemporary student movement in England, primarily on the movement of the English militant students. Its main objective is the transfer of ideas, goals, intentions and theoretical starting points of the English militant students, as formulated by the theorists of the English Student Left, and the comparison of this movement with that taking place in other industrially developed countries. The movement of the militant students appeared in England rather belatedly; also the intensity of student revolts in this country was — in comparison with other countries — lower. The reason for the belated appearance of the English Student Power, as well as for the lower intensity of the students' riots in general, are to be sought both in the specific features of the British political and social systems, in the lack of revolutionary traditions in the modern history of the British Commonwealth, and in the retarded technocratization of university education. The late appearance of technocratization results in the fact that, in Great Britain, the conflict between the traditional style of education and the new technocratic model has not as yet acquired clear-cut and acute forms.